

SAVIŽUDYBES APRAŠANČIŲ STRAIPSNIŲ KOMENTARŲ TURINYS: PRIEŽASČIŲ IEŠKOJIMAS, POŽIŪRIS IR MITAI

Laura Šeibokaite

Socialinių mokslų daktarė lektorė
Vytauto Didžiojo universitetas
Teorinės psichologijos katedra
K. Donelaičio g. 52–315, LT-224822 Kaunas
El. paštas: l.seibokaite@smf.vdu.lt

Dovilė Genutyte

Klinikinės psichologijos magistrantė
Vilniaus universitetas
Klinikinės ir organizacinės psichologijos katedra
Universiteto g. 9/1, LT-01513 Vilnius
Tel. + 370 5 266 7605
El. paštas: dovile.genutyte@gmail.com

Žiniasklaidoje pateikiami pranešimai apie savižudybes prisideda prie jų skaičiaus kitimo. Lietuvoje nėra aptinkama straipsnyje aprašomo savižudybės atvejo komentarų turinio analizė.

Šiame straipsnyje pristatomo tyrimo tikslas – išanalizuoti ir aprašyti komentarų, kuriais atsiliepiama į savižudybę aprašantį straipsnį, turinį. Siekiama atskleisti komentaruose vyraujančias nuostatas savižudžio ir savižudybės atžvilgiu, savižudybės vertinimo stereotipus, polinkį ieškoti savižudybės priežasties.

Atlikta 619 komentarų, surinktų Irytas.lt interneto puslapyje, turinio analizė. Įvertinus jų turinį, tyrimui naudojami 385 interpretuotini komentarai. Juose dažniausiai fiksuojamas požiūris į savižudį kaip į bailį, įskaudintą, psichiškai nesveiką ir kaltą. Savižudybei pritaria ir ją smerkia panašus kiekis komentavusiųjų. Dažniausiai komentaruose įvardijamos savižudybės priežastys – aplinkos, aplinkinių kaltė, vienvietė, psichikos liga, ir vyksta savižudybės neigimas (svarstoma nužudymo versija). Komentaruose egzistuoja tokie mitai apie savižudybę: „nusižudo psichiškai nesveiki“, „žudosi arba turtingi, arba vargšai“, „bandymas žudytis – tai noras gauti užuojautos ir dėmesio“.

Šio tyrimo rezultatai rodo, kad vyrauja neigiamas požiūris į savižudį, todėl bandžiusieji žudytis gali sulaukti nepritarimo, nesupratimo ir dar didesnio atstūmimo. Pusės komentatorių pritarimas savižudybei ir klaidingos nuomonės apie savižudybes turėjimas rodo, kad vis dar reikia pastangų mokyti visuomenę objektyviai suvokti savižudybę ir galimas jos priežastis.

Pagrindiniai žodžiai: savižudybė, savižudis, požiūris, komentaras, turinio analizė.

Mokslininkai, įvairių sričių specialistai ir visuomenė sutaria, kad savižudybės Lietuvoje yra ypač skaudi problema. Nuo 1992 metų Lietuvoje ši išorinė mirties priežastis yra viena dažniausių, sudaranti net 30 % (didžiausią dalį) nelaimingų atsitikimų, traumų ir apsinuodijimų grupėje (Sveikatos ekonomikos centras, 2013). Savižudybių skaičius mūsų šalyje svyruoja: per 2011 metus užfiksuota 1 018 savižudybių, 2012 metais – 927 o 2013 metais – 1 085 savižudybės. Remiantis Pasaulio sveikatos organizacijos

(PSO) pateikiama statistika, Lietuva pastaraisiais metais pagal savižudybių skaičių, tenkanti 100 000 gyventojų, yra pirma tarp daugumos pasaulio valstybių (Sveikatos ekonomikos centras, 2013). Nerimą kelia ir tai, jog Lietuvoje fiksuojamas palankus požiūris į savižudybes (Gailienė, 2005; Žemaitienė & Zaborskis, 2005).

Neeilinio smurto, savižudybių atvejai pritraukia žiniasklaidos dėmesį (Sisask, Mark, & Varnik, 2012). Tinkamai parašytas straipsnis spaudoje gali prisidėti prie

savižudybių prevencijos (Gunn & Lester, 2012), netinkamai – padidinti savižudybių skaičių, prisidėti kuriant naujus stereotipus apie savižudybę (Gailienė, 2005; Pirkis & Blood, 2010; Gailienė, 2010). Dauguma žiniasklaidos pranešimų yra perkelti į interneto erdvę, taip skaitytojams suteikiama galimybė į juos reaguoti „gyvai“, t. y. komentuoti. Komentarai – tai tam tikra skaitytojų reakcija. Problema ta, kad komentatorių reakcija į netinkamai straipsnyje aprašomą savižudybę gali formuoti kitų skaitytojų požiūrį ir turėti įtakos naujų stereotipų, įsitikinimų savižudybės atžvilgiu atsiradimui, taip pat nuostatos, jog savižudybė – geras problemų sprendimo būdas, susidarymui. Internetiniuose žiniasklaidos portaluose skelbiamų komentarų analizė gali suteikti informacijos apie skaitytojų nuostatas savižudybės atžvilgiu (Sisask et al., 2012).

Yra įrodymų, kad žiniasklaida, aprašydama savižudybę, nesilaiko PSO rekomendacijų. Spauldoje gali būti formuojama klaidinga nuostata savižudybių atžvilgiu, atliekamas savižudžio, kaip asmenybės, vertinimas, kuris pateikiamas visuomenei. Gedutienė ir Maskoliūnaitė (2005), atlikusios lietuviškos spaudos straipsnių analizę, užfiksavo šių straipsnių ištraukose formuojamą požiūrį į nusižudžiusį asmenį kaip į egoistą ir sureikšminusį nedideles problemas: „*savižudžiams kario pagarba neatiduodama*“, „*negi nelabai nusisekęs mokslas, išsikolinimas už bendrabutį buvo tokios neišsprendžiamos problemos, dėl kurių verta pakelti ranką prieš save?*“ (p. 133). Tikėtina, jog straipsniuose pateiktas neigiamas savižudžio poelgio vertinimas atsispindės ir komentatorių pasisakymuose. Savižudžio vertinimas taip pat gali vykti

remiantis publikacijose paskelbtomis jo ir jo aplinkos nuotraukomis. Eimontas ir Gailienė (2013) užfiksavo, kad net 56 % straipsnių, aprašiusių devynmečio savižudybę, nebuvo laikomasi rekomendacijos neviešinti asmeninių nusižudžiusiojo bei jo aplinkos nuotraukų.

Žurnalistai pažeidžia rekomendacijas, kaip aprašyti savižudybę, vertindami savižudybės poelgį, aprašydami pasirinktą žudymosi metodą (Chen et al., 2012; Jastramskis, 2012; Gedutienė ir Maskoliūnaitė, 2005; Eimontas ir Gailienė, 2013). Nurodoma, kad Naujojoje Zelandijoje kas trečiame medijos sukurtame visuomenės informavimo pranešime yra detalai aprašomas savižudybės būdas (Thom, McKenna, Edwards, O'Brien, & Nakarada-Kordic, 2012). Net 80 % Lietuvoje 1991–2004 metais pateiktų straipsnių apie savižudybę aprašytas jos būdas, priemonės, tiksli vieta (Gedutienė ir Maskoliūnaitė, 2005). Išsamus ir tikslus savižudybės eigos, metodo aprašymas yra reikšmingai susijęs su padažnėjusiais savižudybės atvejais (Pirkis & Blood, 2010). Autoriai, atlikę daugiau nei 40 tyrimų, kurie nagrinėja koreliaciją tarp žiniasklaidoje pateikiamos savižudybės dažnumo ir savižudybių skaičiaus, metaanalizę, patvirtino, jog internete pateikiama medžiaga, susijusi su savižudybių aprašymais, stiprina savižudiško elgesio tendencijas. Tyrimai rodo, kad žiniasklaidoje pateikiamo savižudybės būdo ar įrankio aprašymas buvo reikšmingai susijęs su Japonijos moterų nusižudyti naudotu įrankiu (Hagihara & Abe, 2012). Savižudybės kopijavimo fenomenas ypač padažnėja žiniasklaidoje pateikus išsamų įžymaus žmogaus savižudybės būdo, vietos, priežasčių aprašymą. Savižudybės atvejų ir tam tikro mirtį

sukeliančio būdo kopijavimo padažnėjimas fiksuotas po žymaus dainininko mirties Japonijoje (Chen et al., 2012). Lietuvoje savižudybių padažnėjo nusižudžius žymiam radijo ir televizijos laidų vedėjui A. Dautarui. Savaite po žymaus visuomenės veikėjo nusižudymo, palyginti su mėnesio vidurkiu, padidėjo suicidų skaičius (Jastramskis, 2012). Yra mažai duomenų apie tai, kaip patys žmonės vertina žiniasklaidos poveikį savižudybėms. Lietuvoje tyrimu nustatyta, kad polinkį į savižudybę turintys paaugliai statistiškai reikšmingai dažniau nei tokio polinkio neturintys teigė, jog pasakojimai ar straipsniai apie savižudybę juos paveikė, dėl to jie vėliau svarstė galimybę pasielgti taip pat (Zaborskis, Makari ir Žemaitienė, 2002).

Ankstesnių tyrimų rezultatai atskleidžia, kad žmonės išsako tiek teigiamą, tiek neigiamą požiūrį į savižudybę ir nusižudžiusius asmenis. Dažniausiai apklausų dalyviai nurodo neigiamą požiūrį į nusižudyti bandžiusiuosius ir tai padariusiuosius. Apklausti studentai manė, jog savižudžiai yra impulsyvūs, save baudžiantys ir netikintys Dievo, griežti sau ir kartu silpni, savanaudžiai, skaudinantys kitus, neatsargūs, atsiskyre nuo kitų, išgyvenantys depresiją, psichiškai nesveiki, norintys aplinkinių dėmesio (Batterham, Calear, & Christensen, 2013; Nebhinani, Nebhinani, Tamphasana, & Gaikward, 2013). Savižudžių smerkimas atsispindi tokiuose apibūdinimuose: bailys, savanaudis, silpnas, smerktinas, kaltas (Sand, Gordon, & Bresin, 2013). Visgi 15–36 % tyrimo dalyvių aukština arba pateisina savižudybę, ir tai siejama su sąvokomis „suprantama“, „drąsu“, „motyvuojama“ (Batterham et al., 2013). Taigi, tiriant lietuvių požiūrį į savižudybę ir ją pasirin-

kusius žmones, pagrįstai galima tikėtis ir pateisinančio, ir smerkiančio požiūrio.

Visuomenėje tenka susidurti ne tik su teigiamu ar neigiamu savižudžių vertinimu, bet ir su egzistuojančiais mitais apie savižudybes ir suicidus. Tikrovėje esti teisingų ir klaidingų įsitikinimų apie savižudybes, kurie gali būti pavadinti stereotipais, tačiau kai klaidingas įsitikinimas tampa reiškinį ar asmenį stigmatizuojantis, jį galima laikyti mitu. Autoriai išskiria šiuos mitus apie savižudybę: „žmonės, kurie kalba apie savižudybę, nenusižudys“, „savižudybė dažniausiai įvyksta be jokio išankstinio įspėjimo“, „paklausus žmogaus apie savižudybę, galima jį paskatinti nusižudyti“, „negalima pakeisti žmogaus pasirinkimo nusižudyti“, „tie, kurie nusižudo, yra psichiškai nesveiki“, „savižudybę renkasi arba turtingi, arba vargšai“, „jei bandžiusio žudytis emocinė būseną pagerėja, tai rodo, kad žmogus niekada nebesižudys“, „bandymas žudytis – tai noras gauti užuojautos ir / ar dėmesio“, „vieną kartą bandęs žudytis darys tai nuolat“, „polinkis į savižudybę yra paveldimas“, „žudosi mažiau religingi žmonės“, „žudosi vieniši ir depresiški žmonės“ (Domino, 1982, cituojama pagal Hjelmland et al., 2008; Domino, 1990, cituojama pagal Katz-Sheiban & Eshet, 2008). Mokslininkai, apklausę studentus, nustatė, kad beveik pusė jų pritaria minėtiems mitams (Hjelmland et al., 2008; Katz-Sheiban & Eshet, 2008). Tokie tyrimų rezultatai leidžia tikėtis, kad atsiskleis stereotipinės ir lietuvių nuostatos savižudybės atžvilgiu.

Lietuvoje nėra paskelbta darbų, kuriuose būtų atlikta straipsnių apie įvykdytą savižudybę komentarų turinio analizė. Ši išvada daroma remiantis duomenų bazės (EBSCO) pateiktais naujausiais (2003–2013 m.)

moksliniais straipsniais, kuriuose nefiksuotas turinio analizės taikymas tiriant komentarus. Peržiūrėjus naujausius užsienio mokslininkų straipsnius, aptiktas vienas tyrimas, kai straipsnių komentarai analizuoti turinio analizės metodu. Tokiame tyrime Estijoje buvo išanalizuoti 6 333 straipsnių apie konkrečią žmogžudystę ar savižudybę, pateiktų penkiuose didžiausiuose internetiniuose Estijos dienraščiuose, komentarai. Tyrėjai išskyrė komentaruose dažniausiai pasikartojančias pasisakiusiųjų mintis ir suskirstė jas į tam tikras kategorijas: žmogžudystės-savižudybės priežasties ieškojimas, kaltų dėl įvykusios nelaimės ieškojimas (visuomenė; pats nelaimės iniciatorius: jo charakteris, asmenybės bruožai; gyvenimo aspektai: vaikai, šeima, religija, pinigai), žiniasklaidos atstovų kritika dėl aprašomo nelaimės atvejo ir su straipsnio turiniu nesusiję pasisakymai (Sisask et al., 2012). Remiantis šio tyrimo rezultatais, tikimasi straipsnio apie savižudybę komentarų turinyje išskirti požiūrį į savižudį atspindinčias nuostatas ir svarstymus apie savižudybės priežastį.

Tyrimo tikslas. Išanalizuoti ir aprašyti komentatorių, pasisakančių apie populiariausių internetinių dienraščių skelbiamuose straipsniuose aprašomą savižudybę, reakcijų turinį: vyraujančias nuostatas savižudžio ir savižudybių atžvilgiu, mitus apie savižudybę, polinkį ieškoti savižudybės priežasties. Konkrečios prielaidos ir hipotezės šiame straipsnyje nekeliamos, nes siekiama tik aprašyti komentarų turinį ir išskirti dažniausiai pasikartojančias kategorijas.

Tyrimo metodika

Tyrimo objektas. Irytas.lt straipsnių, aprašančių savižudybės aktą, komentarų

turinys. Pagrindiniam tyrimui buvo pasirinkti 2014 m. sausio 3 d.–2014 m. vasario 28 d. parašyti internetinio dienraščio Irytas.lt komentarai, kaip reakcija į savižudybę aprašančius straipsnius. Norint parašyti komentarą apie Irytas.lt straipsnį, registruotis nebūtina. Dėl to nebuvo įmanoma nustatyti rašančiųjų lyties, amžiaus ir kitų demografinių duomenų.

Tyrimo metodas. Pagrindinis tyrimo metodas – nukreipiamoji (angl. *directed*) turinio analizė. Iš mokslinės literatūros duomenų išskiriami prasminiai vienetai (kategorijos), kuriais remiantis atliekama teksto turinio analizė (Hsieh & Shannon, 2005). Vėliau apskaičiuojamas kategorijų pasikartojimo dažnis nagrinėjamame tekste ir, remiantis dažniu, aprašomas analizuojamas objektas (Martišius, 1999), šiuo atveju – komentarų turinys. Turinio analizė tyrimui pasirinkta dėl to, jog tai vienintelis metodas, leidžiantis tekstą tirti ne tik kokybiškai, bet ir kiekybiškai (skaičiuojamas analizės vienetų dažnis).

Tyrimo eiga. Tyrimą sudaro dvi dalys: pirminė – apžvalginė ir pagrindinio tyrimo. Pirmoji dalis, apžvalginė, skirta:

1. Įvertinti, ar skirtinguose internetinės žiniasklaidos portaluose skelbiami straipsniai, aprašantys savižudybes, atitinka Skruibio ir Bagdonienės rekomendacijas apie tinkamą savižudybės atvejo paviešinimą žiniasklaidoje.

2013 metais buvo trys skaitomiausi internetinės žiniasklaidos portalai: delfi.lt, 15min.lt ir Irytas.lt (GemiusAudience, 2014). Patogiosios atrankos būdu pasirinkti du portalai: delfi.lt ir Irytas.lt. Pirminei analizei į abiejų portalų paieškos sistemą įvedus žodį „savižudybė“, iš visų straipsnių pasirinkti septyni. Straipsniai buvo analizuo-

jami pagal Bagdonienės ir Skruibio (n. d.) sukurtas rekomendacijas, kaip turėtų būti tinkamai aprašomas savižudybės faktas žiniasklaidoje. Kad kiekybiškai būtų galima įvertinti pirminei analizei naudotų straipsnių kokybę, kiekvienai rekomendacijai sukurtos kategorijos: 0 (minimalus įvertis) žymi, kad rekomendacijos laikomasi; įvertis 1 rodo, kad rekomendacijos ne visai laikomasi; įvertis 2 – rekomendacija labiau pažeidžiama, nei jos laikomasi; 3 (maksimalus įvertis) – rekomendacijos nesilaikoma. Atlikus statistinę analizę paaiškėjo, kad delfi.lt ir lrytas.lt straipsnių įverčiai statistiškai reikšmingai nesiskiria tuo, kiek atitinka rekomendacijas, kaip tinkamai pranešti apie savižudybę (1-a lentelė). Vadinasi, pagrindiniam tyrimui

2. Iš internetinių dienraščių komentatorių pasisakymų, taikant turinio analizės metodą, išskirti papildomas kategorijas pagrindiniam komentarų turinio tyrimui. Šio etapo rezultatai yra pagalbinė priemonė literatūros analizės metu išskirtoms pagrindinėms kategorijoms papildyti.
3. Sudaryta pagrindinio tyrimo metu analizuojamų komentarų kategorijų lentelė (3-ia lentelė).

Pagrindinio tyrimo etapai:

1. Straipsnių atrankai pasirinktas lrytas.lt portalas, nes jame yra prieinami senesni nei dešimties dienų komentarai. Patogiosios atrankos būdu atrinkti vienuolika straipsnių, parašytų 2014 m. sausio 1 d.–2014 m. kovo 5 d., kurie atitiko kriterijus:

1 lentelė. *Palyginimas, kiek delfi.lt ir lrytas.lt straipsniai atitinka rekomendacijas*

Šaltinis	Straipsnių kiekis	Vidutiniai rangai	Rekomendacijų įverčių vidurkis	Man ir Whitney U	P
delfi.lt	3	3,83	6,33	5,5	0,858
lrytas.lt	4	4,13	7,75		

2 lentelė. *Palyginimas, kiek nauji ir seni delfi.lt ir lrytas.lt straipsniai atitinka rekomendacijas*

Šaltinis	Straipsnių kiekis	Vidutiniai rangai	Rekomendacijų įverčių vidurkis	Man ir Whitney U	P
Naujas	3	4	7,33	6	1
Senas	4	4	7		

Pastaba. 2013–2014 metų straipsniai laikomi naujais, senesni nei 2013 metų – senais.

galima pasirinkti tuos straipsnius, kurių komentarai yra lengviau prieinami.

Suskirsčius delfi.lt ir lrytas.lt straipsnius pagal naujumą ir juos palyginus aptikta, kad nauji ir senesni straipsniai statistiškai reikšmingai nesiskiria tuo, kiek atitinka rekomendacijas, kaip tinkamai pranešti apie savižudybę (2-a lentelė). Todėl pagrindiniam tyrimui bus naudojama naujausia interneto portalų medžiaga, aprašanti savižudybę.

- straipsnis nėra informacinis, t. y. analizei tinka toks straipsnis, kuriame ne tik aprašomas savižudybės laikas, vieta, priemonės bei nusižudžiusiojo tapatybė, bet ir yra išsamesnis pasakojimas apie įvykį, pateikiamos kitų žmonių nuomonės, reakcijos, savižudybės versijos ir pan.;
- straipsnyje aprašomas nusižudymas, o ne bandymas žudyti;
- straipsnis turi bent dešimt komentarų.

3 lentelė. Keturios kategorijos ir jų subkategorijos, skirtos pagrindinio tyrimo metu analizuojamiems komentarams

Kategorija	Subkategorija
Savižudybės priežasties ieškojimas	Stresas darbe
	Problemos šeimoje
	Finansiniai sunkumai, skolos
	Savižudžio išgyventas beviltiškumo ir / ar nerimo ir / ar depresiškumo jausmas, vienatvė
	Priklausomybė nuo alkoholio
	Priklausomybė nuo lošimų
	Psichikos liga
	Savižudybę nulėmė liga ar kiti biologiniai pakitimai
	Sovietų Sąjungos represijos
	Metų laiko (pavasaris, vasara, rudenio, žiema) įtaka
	Neigiama žiniasklaidos įtaka
	Nelaiminga meilė
	Šantažas
	Dėl savižudybės kalti aplinkiniai, aplinka
	Aplinkiniai, aplinka nekalta dėl įvykusios savižudybės
	Nusižudymo būdas siejamas su galima nusižudžiusiojo profesija
Neigiamas savižudybės faktas – manoma, jog įvyko nužudymas	
Naujas nenumatytas turinys	
Požiūris į savižudį	Psichiškai nesveikas, ligonis, „psichas“
	Griežtas sau, save baudžiantis
	Neatsargus
	Kitus baudžiantis
	Netikintis Dievo, darantis nuodėmę
	Norintis aplinkinių dėmesio
	Bailys, silpnas, menkavertis
	Savanaudis, egoistas, smerktinas
	Kaltas
	Depresiškas, liūdnas
	Išgyvenantis skausmą, įskaudintas
	Drąsus
	Naujas nenumatytas turinys
Nuostatos savižudybių atžvilgiu	Priimtinumas
	Pasmerkimas
	Nenuspėjamumas
	Nesikišimas
Mitai	Žmonės, kurie kalba apie savižudybę, nenusižudys
	Savižudybę dažniausiai įvyksta be jokio išankstinio išspėjimo
	Žmogaus paklausus apie savižudybę, galima jį paskatinti nusižudyti
	Negalima pakeisti žmogaus pasirinkimo nusižudyti
	Tie, kurie nusižudo, yra psichiškai nesveiki
	Savižudybę renkasi arba turtingi, arba vargšai
	Jei bandžiusio žudyti emocinė būseną pagerėja, tai rodo, kad jis niekada nebesižudys
	Bandymas žudyti – tai noras sulaukti užuojautos ir / ar dėmesio
	Žudosi mažiau religingi žmonės
	Griaunamas bent vienas stereotipų
	Naujas nenumatytas turinys

2. Turinio analizei pasirinkti visi vienuolikos straipsnių komentarai. Iš viso išanalizuoti 619 komentarų.
3. Turinio analizės duomenų patikimumas patikrintas pasitelkus antrąjį (tam tikros komentarų dalies) vertintoją, kurio buvimas yra analogiškas testo ir retesto atlikimui. Abu vertintojai įvertino 16,2 % komentarų. Siekiant užtikrinti komentarų įvertinimo kokybę, sukurta instrukcija, kuria vadovaujasi pagrindinis tyrimo atlikėjas ir antrasis vertintojas. Įvertinus Coheno kappa koeficiento ir sutapimo procento duomenis, gautas ganėtinai geras dviejų vertintojų rezultatų patikimumas: pagal Coheno kappa kriterijų, dviejų vertintojų rezultatų suderintumas varijuoja nuo 0,7 iki 1; pagal sutapimo procentą – nuo 95 % iki 99 %.

Rezultatai

Tolesnei komentarų turinio analizei naudojami 385 (62,2 %) pasisakymai apie internetiniame dienraštyje lrytas.lt publikuotus straipsnius, aprašančius įvykusią savižudybę, nes 234 komentarai (37,8 %) laikomi

neinterpretuotais – jų turinys įvertintas kaip nesusijęs su straipsnio turiniu.

Komentatorių požiūris į savižudį ir nuostatos savižudybių atžvilgiu. Požiūris į savižudį fiksuotas 91 kartą, 14,7 % visų analizuotų komentarų. Kaip matyti iš 4-os lentelės, komentaruose dažniausias požiūris į savižudį yra kaip į bailį, silpną ir menkavertį.

2,4 % komentarų atspindi supratimas, jog savižudis gali išgyventi skausmą, būti įskaudintas. 13 komentatorių (2,1 %) mano, kad savižudybę renkasi psichiškai nesveiki žmonės. Komentaruose fiksuojama, jog savižudis yra apibūdinamas kaip kaltas dėl to, kas įvyko. Devyni komentatoriai savižudį smerkia – apibūdina jį kaip egoistą, savanaudį. Kiti komentatoriai savižudį vertina kaip kitus baudžiantį, sukeltantį kitiems skausmą, o dar kiti aštuoni pasisakiusieji savižudį laiko drąsiau ir vertina palankiai (1,3 %). Komentaruose fiksuotas požiūris į savižudį kaip siekiantį aplinkinių dėmesio. Mažuma savižudį vertino kaip save baudžiantį (0,3 %) ir liūdną (0,3 %). Kaip netikintis Dievo, darantis nuodėmę savi-

4 lentelė. *Komentaruose fiksuoto požiūrio į savižudį (PS) subkategorijų dažnis*

Subkategorija	Dažnis	% nuo kategorijos „Požiūris į savižudį“ (91)	% nuo visų analizuotų komentarų (619)
Bailys, silpnas, menkavertis	19	20,9	3,1
Išgyvenantis skausmą, įskaudintas	15	16,5	2,4
Psichiškai nesveikas, ligonis, „psichas“	13	14,3	2,1
Kaltas	11	12,1	1,8
Savanaudis, egoistas, smerktinas	9	9,9	1,5
Kitus baudžiantis	8	8,8	1,3
Drąsus	8	8,8	1,3
Norintis aplinkinių dėmesio	3	3,3	0,5
Griežtas sau, save baudžiantis	2	2,2	0,3
Depresiškas, liūdnas	2	2,2	0,3
Netikintis Dievo, darantis nuodėmę	1	1,1	0,2
Iš viso	91	100	14,7

žudis apibūdintas tik viename komentare. Nenumatyto turinio subkategoriją 60 kartų papildė naujas požiūris į savižudį, pavyzdžiui, nesubrendęs, teisingas, praradęs viltį, vienišas, rūpestingas, jautrus, pasimetęs, nesaugus, homoseksualus ir kt.

Išskirtos keturios nuostatos savižudybių atžvilgiu – priimtinumai, pasmerkimas, nenusipėjamumas, nesikišimas. Jos fiksuotos 20,5 % visų analizuotų komentarų. Kaip matyti iš 5-os lentelės, kad savižudybė gali būti nenusipėjama, pasisakė tik vienas komentatorius („savižudybės būna iš anksto neapgalvotos, tiesiog akimirka ir žmogui nesinori gyventi“). Nuostatai, kad nereikia kištis, jei žmogus nusprendė nusižudyti,

pritarė du komentatoriai („jei žmogus kalba apie savižudybę, negalima imtis pačiam atsakomybės“; „jei jau tvirtai blivia galva nusprendė „išsiregistruoti“ iš šio pasaulio, tai jau yra jo reikalas“). Netikėtai rezultatai pasiskirstė tarp likusių dviejų nuostatos savižudybės atžvilgiu polių – savižudybės priimtimumo ir pasmerkimo. Rezultatai rodo, kad 63 komentatoriai savo pasisakymuose išreiškia teigiamą nuostatą savižudybės atžvilgiu, ją laiko tinkamu problemų sprendimo būdu, ir beveik tiek pat pasisakiusių (dažnis – 61) turi neigiamą nuostatą savižudybių atžvilgiu ir jas smerkia.

Bandymai ieškoti savižudybės priežasčių. Atlikus komentarų turinio analizę

5 lentelė. *Komentaruose fiksuotos nuostatos savižudybių atžvilgiu (NS) subkategorijų dažnis*

Subkategorija	Dažnis	% nuo kategorijos „Nuostatos savižudybių atžvilgiu“	% nuo visų analizuotų komentarų (619)
Priimtumas	63	49,6	10,2
Pasmerkimas	61	48	9,6
Nesikišimas	2	1,6	0,3
Nenusipėjamumas	1	0,8	0,2
Iš viso	127	100	20,5

6 lentelė. *Komentaruose fiksuotų savižudybių priežasčių (SP) subkategorijų dažnis*

Subkategorija	Dažnis	% nuo kategorijos „Savižudybės priežastys“	% nuo visų analizuotų komentarų (619)
Dėl savižudybės kalti aplinkiniai, aplinka	48	35,8	7,8
Neigiamas savižudybės faktas – manoma, jog įvyko nužudymas	21	15,7	3,4
Savižudžio išgyventas beviltiškumo, nerimo, depresiško jausmas, vieatvė	13	9,7	2,1
Psichikos liga	11	8,2	1,8
Priklausomybė nuo alkoholio	7	5,2	1,1
Aplinkiniai, aplinka nekaltai dėl įvykusios savižudybės	7	5,2	1,3
Stresas darbe	6	4,5	1
Finansiniai sunkumai, skolos	6	4,5	1
Savižudybę nulėmė liga ar kiti biologiniai pakitimai	5	3,7	0,8
Problemos šeimoje	4	3	0,7
Nelaiminga meilė	4	3	0,7
Neigiama žiniasklaidos įtaka	2	1,5	0,3
Iš viso	134	100	21,7

paaiškėjo, kad 21,7 % skaitytojų yra linkę ieškoti savižudybę lėmusių priežasčių. Viena dažniausiai minimų priežasčių – aplinkos bei aplinkinių kaltė dėl įvykusios savižudybės (7,8 %) (6-a lentelė): valdžios kaltinimas dėl nesirūpinimo savižudybių skaičiaus mažinimu, nenusisekęs gyvenimas užsienyje arba Lietuvoje, prasta darbo atmosfera, kiti žmonės, privedę prie savižudybės (suteneriai, išnaudotojai, politikai). Tačiau atsirado ir tokių, kurie suabejojo aplinkos įtaka savižudybės veiksmui (1,3 %). Komentatoriai, beieškodami savižudybės priežasčių, suabejoja pačiu įvykusiu faktu ir svarsto, ar tai tikrai buvo savižudybė, o ne gerai suplanuota žmogžudystė. 13 komentatorių mano, kad savižudybę gali lemti beviltiškumo, nerimo, depresiškumo išgyvenimas, kituose komentaruose fiksuojama įvardyta psichikos liga, kaip pagrindinė savižudybės priežastis.

Rečiau pasitaikė teigiančiųjų, kad priklausomybė nuo alkoholio, stresas darbe, finansinės problemos, biologinė liga, problemos šeimoje, nelaiminga meilė ar žiniasklaida daro įtaką priimant sprendimą nusižudyti.

Mitų apie savižudybę pasireiškimo dažnis. Iš literatūros apžvalgos išskirti devyni mitai apie savižudybes, tačiau tik penki jų buvo fiksuoti 619 komentatorių pasisakymuose (2,4 %). Penki komentatoriai pritarė mitui, kad tie, kurie nusižudo, yra psichiškai nesveiki. Keturi komentatoriai teigė, kad savižudybę renkasi arba turtingi, arba vargšai. Kiti trys pasisakiusieji rašė, kad bandymas žudytis – tai noras sulaukti užuojautos ir / ar dėmesio. Du manė, kad savižudybė įvyksta be jokio išankstinio įspėjimo. Ir tik vienas komentatorius teigė, jog negalima pakeisti žmogaus pasirinkimo

nusižudyti. Aptikta, kad vieną iš minėtų mitų bandyta paneigti – atsirado keli komentatoriai, teigiantys, kad savižudybė yra planuojama ir neįvyksta netikėtai. Į nenumatyto turinio kategoriją pateko 12 naujų klaidingų įsitikinimų. Keli iš jų: „vyresni žmonės nebesižudo“; „tie, kurie įkalinami, paprastai pasikaria“; „moterys nesikaria, tik vyrai renkasi šį būdą“; „niekas nesižudo dėl seksualinės orientacijos“.

Rezultatų aptarimas

Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad straipsnio apie savižudybę komentaruose gana gerai atsispindi nuostatos savižudžio ir savižudybių atžvilgiu, svarstoma apie savižudybės priežastis, rečiau pasitaiko pritarimas mitams apie savižudybę. Kaip ir tikėtasi, komentatoriai savižudį vertina pagal literatūros analizėje pateikiamus požymius. Komentaruose fiksuojamas neigiamas požiūris į savižudį kaip į psichiškai nesveiką, menkavertį, siekiantį aplinkinių dėmesio, netikintį Dievu, kitus baudžiantį, per griežtą sau (Nebhinani et al., 2013; Gedutienė ir Maskoliūnaitė, 2005). Savižudis apibūdinamas panašiai kaip teigta literatūros apžvalgoje: kaltas dėl savo sunkumų ir pasirinkto jų sprendimo būdo – savižudybės, egoistas (savanaudis, smerktinas), bailys, silpnas (Sand et al., 2013). Neigiamas požiūris į savižudį atskleidžia, jog komentatoriai savižudybę laiko silpnumo ženklų. Taip pat gana dažnai pasitaikė manymas, kad savižudis yra įskaudintas, patiriantis (emocinį) skausmą. Nors literatūroje minimas, tačiau komentaruose rečiau fiksuotas nuosaikesnis, nusakantis savižudžio supratimą, požiūris (liūdnas) (Batterham et al., 2013). Taigi, vyrauja neigiamas savižudžio vertinimas: bailys, įskaudintas, psichiškai nesveikas,

kaltas, o tai rodo, kad žmonės savižudį laiko silpnu, o ne emocinį skausmą išgyvenančiu asmeniu.

Taip pat pasitaikė nedidelė dalis komentarų, kuriuose savižudis giriamas ir laikomas drąsiu, o tai atspindi žavėjimąsi savižudybės pasirinkimu. Vis dėlto neužfiksuotas manymas, kad savižudis yra neatsargus. Taip galėjo nutikti dėl to, kad minėta sąvoka reiškia, jog savižudybė gali įvykti netyčia, o taip manančių komentatorių neatsirado. Be to, atsirado ir naujų, literatūroje neaprašytų, požiūrių į pasirinkusį savižudybę. Taip galėjo nutikti dėl to, kad požiūris į savižudį iš dalies priklauso nuo straipsnyje pateikiamos savižudžio charakteristikos. Žurnalistai pasuferuoja, kaip vertinti savižudį. Todėl nenuostabu, kad atlikus komentarų turinio analizę gauti labai įvairūs savižudžio vertinimai. O tai rodo, kad visuomenėje egzistuoja ne visai adekvatus savižudybės reiškinio supratimas. Todėl būtina visuomenę informuoti apie savižudybės proceso kompleksiskumą, supažindinti, kaip dėl patiriamų sunkumų gali jaustis nusižudyti nusprendęs žmogus, kad būtų išvengta stigmatizuojančio ir smerkiančio požiūrio į jį.

Įdomu, kad vyraujančios nuostatos savižudybių atžvilgiu yra priimtumas (16,36 %) ir pasmerkimas (15,84 %), o tai reiškia, kad beveik po vienodai komentatorių mano, jog savižudybė yra tinkamas būdas spręsti problemas ir kad savižudybė nėra išeitis iš problemų. Tikėtasi, jog komentaruose, kaip ir literatūros analizėje aptartuose tyrimuose, vyraus teigiama nuostata savižudybių atžvilgiu (Jukkala & Makinen, 2011; Žemaitienė & Zaborskis, 2005; Gailienė, 2005; Eskin, Voracek, Steiger, & Altinyazar, 2011). Tačiau paaiškėjo, kad komentatoriai yra linkę savižudybę ne

tik pateisinti, bet ir jai nepritarti. Vadinasi, savižudybės priimtumas nėra vyraujanti nuostata. Vienodą savižudybės priimtumo ir pasmerkimo veiksnių pasiskirstymą galėjo lemti ir patys komentatoriai. Kadangi komentarai yra ne tik reakcija į straipsnio turinį, bet ir į kitų komentatorių mintis, vienodas nuostatų pasiskirstymas galėjo būti reakcija į vienas kito pasisakymus. Vienodai teigiamų ir neigiamų nuostatų galėjo susidaryti ir dėl vis aktyvesnės nevyriausybiinių organizacijų, siekiančių sumažinti savižudybių skaičių, veiklos ir jų svarbaus indėlio didinant savižudybių prevenciją („Jaunimo linijos“ veiklos ataskaita, 2013). Visgi reikia pabrėžti, kad nemaža dalis komentatorių sako pritariantys, kad, susiklosčius nepalankioms aplinkybėms, savižudybė yra pateisinama. Žinant, kad teigiamas požiūris į savižudybę gali būti vienas savižudybę prognozuojančių veiksnių (Zaborskis ir kt., 2002), tokia didelė dalis palaikančių savižudybę komentatorių kelia susirūpinimą.

Apibendrinant požiūrio į savižudį ir savižudybę rezultatus galima pasakyti, kad vyrauja gana neigiamas požiūris į savižudį, tačiau vienoda dalis žmonių savižudybėms pritaria ir jas smerkia. Tai reiškia, kad požiūris į savižudybę ir į savižudį nesutampa. Taip galėjo atsitikti dėl to, kad vertindami savižudį komentatoriai greičiausiai reagojo į konkretaus straipsnio objektą ir darė išvadą apie žmogų remdamiesi pateiktais faktais, kurie dažniausiai apibūdindavo nusižudžiusį kaip tokį, kurio gyvenimo aplinkybės nebuvo palankios. Vertindami savižudybę komentatoriai greičiausiai pateikė savo apibendrintą požiūrį į tokį elgesį, mažai jį siedami arba jo nesiedami su konkretaus straipsnio turiniu.

Straipsniai, aprašantys savižudybių atvejus, yra stimulinė medžiaga, sukelianti skaitytojų reakcijas, kuriose galima išvelgti savižudybės imitacijos tendencijas ir atskleisti visuomenės turimas žinias ir nuomonę apie savižudybę. Vyraujantis komentatorių požiūris į savižudį kaip į smerktiną leidžia daryti prielaidą, jog savižudybės imitacijos efektas neturėtų pasireikšti. Vis dėlto komentaruose fiksuojamas savižudį palankiai vertinantis požiūris, kuris, nors ir nedažnai pasireiškęs, tarsi atspindi populiacijos savižudybės tendencijas: žudosi nedidelė populiacijos dalis, taip pat nedidelė dalis komentatorių savižudį vertina palankiai. Komentaruose išryškėja ir smerkianti savižudybes, ir joms pritarianti nuostata. Pastaroji reakcija į savižudybę lyg ir patvirtintų galimybę kopijuoti savižudybes, todėl galima tik daryti prielaidą, kad, esant pritariančiai nuostatai, galima savižudybių imitacijos tendencija. Kita vertus, savižudybės fakto ar savižudžio pateisinimas ir smerkimas komentaruose – visuomenėje vyraujančios nuomonės atspindys, kuris gali formuotis neturint išsamių žinių apie savižudybės reiškinį.

Tyrimo rezultatai taip pat rodo, kad komentatoriai intensyviai ieško savižudybės priežasčių. Dažniausiai minimos: aplinka, vienatvė, psichikos liga. Komentaruose savižudybė, kaip ir minėta literatūros analizėje (Cerel, Bolin, & Moore, 2013; Chen, Yip, Tsai, & Fan, 2012), siejama su problemomis darbe, šeimoje, finansiniais sunkumais, vienatvės jausmu. Savižudybės siejimas su priklausomybėmis (Sisask et al., 2012) komentaruose iš dalies pasitvirtino: alkoholis minimas kaip galima savižudybės priežastis, nors lošimai neįvardijami kaip lemiantys savižudybės pasirinkimą. Prielaida, kad psichikos liga gali būti sa-

vižudybės priežastis (Lake, Kandasamy, Kleinman, & Gould 2013), komentaruose pasitvirtino. Atlikus komentarų turinio analizę galima teigti, jog manančiųjų, kad savižudybė galėjo būti pasirinkta dėl biologinių pakitimų, ligos (Demirkiran & Eskin, 2006) ar dėl žiniasklaidos neigiamos įtakos (Thom et al., 2012; Hagihara & Abe, 2012; Jastramskis, 2012; Zaborskis ir kt., 2002), taip pat pasitaikė. Komentatoriai viena savižudybės priežasčių laiko nelaimingą meilę, taip pat teisinga aplinkinius ir jų nelaiko savižudybės priežastimi, kaip ir nėra linke patikėti įvykusia savižudybe. Nors mokslinėje literatūroje ir minimi (Gailienė, 2005; Kalėdienė, Starkuvienė, & Petrauskienė, 2006), komentaruose kaip savižudybės priežastys neįvardijamos Sovietų Sąjungos represijos ir metų laikas. Remiantis pirminės turinio analizės rezultatais, kaip savižudybės priežastis išskirtas savižudžio patiriamas šantažas ar jo profesija, tačiau pagrindinio tyrimo metu tai komentaruose nefiksuota. Taip galėjo nutikti dėl to, kad šios priežastys yra susijusios su specifinėmis straipsnio detalėmis, kurios buvo aptariamoms pirminio tyrimo metu naudotose komentaruose. Savižudybė yra neigiama, o tai rodo, kad komentatoriai nėra linke pripažinti savižudybės fakto. Be to, netikėta mirtis dažnai kelia klausimą „kodėl taip įvyko?“, todėl savižudybės priežasčių ieškojimas yra normalus procesas, kurio metu vyksta savižudybės įprasminimas ir dėl to ji nebeatrodo mistiška, gąsdinanti ir nenuspėjama (Polukordienė, 2008; Gailienė, 2001). Taip pat galima daryti prielaidą, kad kaltų ieškojimas sumažina atsakomybę už savižudybės proceso sustabdymą. Todėl svarbu informuoti visuomenę apie galimas savižudybės reiškinio priežastis ir tai, kad,

laiku pastebėjus savižudybės ženklus, žmogui galima padėti ir jį išgelbėti.

Galima teigti, kad komentatorių įvardijami mitai susiję su savižudžio psichine sveikata, finansine padėtimi bei dėmesio siekiu: „tie, kurie nusižudo, yra psichiškai nesveiki“; „savižudybę renkasi arba turtinigi, arba vargšai“; „bandymas žudyti – tai noras gauti užuojautos ir / ar dėmesio“. Taip pat manoma, kad savižudybė nėra planuojama ir kad negalima pakeisti priimto sprendimo nusižudyti. Šie rezultatai iš dalies patvirtina literatūroje minimus mitus apie savižudybę (Katz-Sheiban & Eshet, 2008; Hjelmeland et al., 2008). Komentarų turinyje neaptikta kelių literatūroje minėtų mitų: paklausus apie savižudybę, galima paskatinti nusižudyti, o tie, kurie apie ją ir taip kalba, vis tiek nenusižudys, žudosi nereliginiai žmonės, o po bandymo žudytis pagerėjusi nuotaika rodo, kad savižudybės grėsmė praėjo. Kiti komentatoriai linkę vadovautis savais žinomais mitais apie savižudybę, ir retas juos paneigia. Komentaruose egzistuojantys mitai susiję su tam tikromis visuomenėje vyraujančiomis vertybėmis: sveikata, finansai, dėmesys, ir galima nujauti, kad šių vertybių trūkumą, jų praradimą komentatoriai suvokia kaip galimą savižudybės priežastį. Nors spontaniškai rašydami komentarus žmonės pateikia nedaug su savižudybe susijusių mitų, rezultatai rodo, kad dalis visuomenės turi klaidingų žinių apie savižudybes ir jų priežastis. Todėl svarbu informuoti visuomenę apie galimas savižudybės reiškinio priežastis ir tai, kad, laiku pastebėjus savižudybės ženklus, žmogui galima padėti ir jį išgelbėti.

Vertinant šio tyrimo rezultatus reikia turėti omenyje, kad šie rezultatai atspindi tik dalies visuomenės narių – tų, kurie pateikia savus straipsnių komentarus – nuomonę. Deja, neaptikta ankstesnių tyrimų, kokie žmonės komentuoja spaudoje pateiktus pranešimus, duomenų. Taigi prognozuoti, kiek aptartos komentatorių reakcijos ir nuostatos atspindi visos populiacijos nuomonę, yra sunku. Vis dėlto, kadangi turinio analizė leido aptikti skirtingus literatūroje minimus požiūrius į savižudybę, mitus bei žinias apie savižudybės priežastis, galima manyti, kad šio tyrimo duomenys gali būti naudojami kaip informacija apie dalies Lietuvos gyventojų požiūrį į savižudybę ir žinias apie ją.

Išvados

1. Dažniausi komentaruose fiksuoti savižudžio apibūdinimai: bailys, įskaudintas, psichiškai nesveikas, kaltas (dėl nusižudymo, dėl iki savižudybės turėto gyvenimo).
2. Komentaruose vyrauja prieštaringos nuostatos savižudybės atžvilgiu: savižudybė laikoma ir priimtina, ir smerktina.
3. Komentatoriai linkę ieškoti savižudybę lemiančių priežasčių. Dažniausiai manoma, kad aplinka, vienatvė, psichikos liga lemia savižudybę, ir pastebimas komentatorių polinkis neigti savižudybės įvykį.
5. Komentaruose aptinkami egzistuojantys mitai apie savižudybę: „nusižudo psichiškai nesveiki“, „savižudybę renkasi arba turtinigi, arba vargšai, bandymas žudyti – noras gauti užuojautos ir / ar dėmesio“.

LITERATŪRA

- Bagdonienė, M. ir Skruibis, P. (n. d.). Rekomendacijos rašantiems apie savižudybes. Paimta iš <http://www.jaunimolinija.lt/jl/admin/spaw2/uploads/files/rekomendacijos-zurnalistams.pdf?phpMyAdmin=e5f7bbdad1d582a35a306b285b0f75d7>.
- Batterham, Ph., Calear, A., & Christensen, H. (2013). The stigma of suicide scale. Psychometric properties and correlates of the stigma of suicide. *Crisis, 34* (1), 13–21. doi: 10.1027/0227-5910/a000156.
- Cerel, J., Bolin, C. M., & Moore, M. (2013). Suicide exposure, awareness and attitudes in college students. *Advances in Mental Health, 12* (1), 46–53.
- Chen, Y., Yip, P., Tsai, C., & Fan, H. (2012). Media representation of gender patterns of suicide in Taiwan. *Crisis, 33* (3), 144–150.
- Chen, Y., Liao, S., Teng, P., Tsai, C., Fan, H., Lee, W., & Cheng, A. (2012). The impact of media reporting of the suicide of a singer on suicide rates in Taiwan. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, 47*, 215–221. doi: 10.1007/s00127-010-0331-y.
- Demirkiran, F., & Eskin, M. (2006). Therapeutic and nontherapeutic reactions in a group of nurses and doctors in Turkey to patients who have attempted suicide. *Social Behavior and Personality, 34* (8), 891–906.
- Eimontas, J. ir Gailienė, D. (2013). Devynmečio berniuko savižudybė Lietuvos žiniasklaidoje. *Jaunųjų mokslininkų darbai, 2*, 126–130.
- Eskin, M., Voracek, M., Stieger, S., & Altinyazar V. (2011). A cross-cultural investigation of suicidal behavior and attitudes in Austrian and Turkish medical students. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, 46*, 813–823.
- Gailienė, D. (2001). Savižudybių prevencijos idėjos. Vilnius: Tyto alba.
- Gailienė, D. (2005). Užburtame rate: savižudybių paplitimas Lietuvoje po Nepriklausomybės atkūrimo. *Psichologija, 31*, 7–15.
- Gailienė, D. (2010). Žiniasklaida nuodija. *Naujasis židinys-Aidai, 1* (2), 7–12.
- Gedutienė, R. ir Maskoliūnaitė, L. (2005). Savižudybių aprašymo 1991–2004 m. Klaipėdos spaudoje ypatumai. *Sociologija. Mintis ir veiksmas, 2*, 128–135.
- GemiusAudience (2014). Populiariausių internetinių svetainių dešimtukas (Top 10 results). Paimta iš <http://www.audience.lt/>.
- Gunn, J., & Lester, D. (2012). Media guidelines in the internet age. *Crisis, 33* (4), 187–189.
- Hagihara, A., & Abe, T. (2012). Effects of media reports and the subsequent voluntary withdrawal from sale of suicide-related products on the suicide rate in Japan. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience, 262*, 245–251. doi: 10.1007/s00406-011-0279-2.
- Hjelmeland, H., Akotia, Ch., Owens, V., Knizek, B., Nordvik, H., Schroeder, R., & Kinyanda, E. (2008). Self-reported suicidal behavior and attitudes toward suicide and suicide prevention among psychology students in Ghana, Uganda, and Norway. *Crisis, 29* (1), 20–31. doi: 10.1027/0227-5910.29.1.20.
- Hsieh, H. F., & Shannon E. S. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research, 15* (9), 1277–1288. doi: 10.1177/1049732305276687.
- Jastramskis, D. (2012). Savavališkos mirties pasakatos žurnalistikoje. *Komunikacija ir informacija, 5*, 25–52.
- „Jaunimo linijos“ veiklos ataskaita (2013). Paimta iš http://www.jaunimolinija.lt/jl/admin/spaw2/uploads/files/JL%20veiklos%20ataskaita%202013.pdf?utm_source=newsletter&utm_medium=email&utm_campaign=Balandzio_naujienlaskis.
- Jukkala, T., & Makinen, I. H. (2011). Acceptance of suicide in Moscow. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, 46*, 753–765.
- Kalėdienė, R., Starkuvienė, S., & Petrauskienė, J. (2006). Seasonal patterns of suicides over the period of socio-economic transition in Lithuania. *BMC Public Health, 40* (6), 1–8.
- Katz-Sheiban, B., & Eshet, Y. (2008). Facts and myths about suicide: A study of Jewish and Arab students in Israel. *Omega, 57* (3), 279–298.
- Lake, A., Kandasamy, S., Kleinman, M., & Gould, M. (2013). Adolescents' attitudes about the role of mental illness in suicide, and their association with suicide risk. *Suicide and Life-Threatening Behavior, 43* (6), 692–703.
- Martišius, V. (1999). *Psichologijos metodai*. Vilnius: Egalda.
- Nebhinani, M., Nebhinani, N., Tamphasana, L., & Gaikwad, A. (2013). Nursing students' attitude towards suicide attempters: A study from rural part of Northern India. *Journal of Neurosciences in Rural Practice, 4* (4), 400–407.
- Pirkis, J., & Blood, W. (2010). *Suicide and the news and information media: A critical review*. Canberra: Commonwealth of Australia.

Polukordienė, K. O. (2008). *Netekčių psichologija*. Vilnius: UAB „Panevėžio spaustuvė“.

Sand, E., Gordon, K., & Bresin, K. (2013). The impact of specifying suicide as the cause of death in an obituary. *Crisis, 34* (1), 63–66.

Sisask, M., Mark, L., & Varnik, A. (2012). Internet comments elicited by media portrayal of a familicide-suicide case. *Crisis, 33* (4), 222–229. doi: 10.1027/0227-5910/a000134.

Sveikatos ekonomikos centras (2013). „Savižudybės. Statistinė analizė“. Paimta iš <http://www.slideshare.net/SECentras/del-savizudybiu-3#>.

Thom, K., McKenna, B., Edwards, G., O'Brien, A., & Nakarada-Kordic, I. (2012). Reporting of suicide by the New Zealand media. *Crisis, 33* (4), 199–207. doi: 10.1027/0227-5910/a000133.

Zaborskis, A., Makari, J. ir Žemaitienė, N. (2002). Lietuvos moksleivių psichologinė būseną. *Biomedicina, 2*, 107–112.

Žemaitienė, N., & Zaborskis, A. (2005). Suicidal tendencies and attitude towards freedom to choose suicide among Lithuanian schoolchildren: Results from three cross-sectional studies in 1994, 1998, and 2002. *BMC Public Health, 5* (83), 12–24. doi: 10.1186/1471-2458-5-83.

THE CONTENT OF COMMENTS ON ARTICLES DESCRIBING SUICIDE: SEARCHING FOR CAUSES, ATTITUDE, MYTHS

Laura Šeibokaitė, Dovilė Genutytė

S u m m a r y

Both researchers and society agree that the high rate of suicide is one of the painful problems in Lithuania. Extraordinary accidents of violence, suicide cases attract the media attention. The previous research has revealed that articles describing suicides have an impact on suicide rates. Furthermore, the majority of media articles are moved to the Internet which makes the information easily available. Readers have the possibility to react and write a comment. The problem is that the reactions expressed by commentators, incorrectly describing the suicide cases, can influence readers' attitudes and affect the stereotypes and beliefs that suicide is a good way of solving problems. The content analysis of comments on articles describing suicide has not yet been performed in Lithuania.

The aim of the study is to analyze and describe the content of the comments which were written as a reaction to the articles describing suicide. The purpose is to reveal attitudes toward suicide and a self-murderer, myths about suicide, and attempts to search for the reasons of suicides.

The content analysis was performed for 619 comments from the online newspaper www.lrytas.lt. The validity of content categories was assessed with a second rater procedure. The agreement percentage among the raters ranged from 95 to 99 and Cohen's

kappa from 0.7 to 1 throughout the categories. After the first evaluation of the content for this research 385 which were suitable for the further analysis were selected. These comments formulate the attitude towards a person who committed suicide as a coward, emotionally hurt, guilty for this act and mentally deranged. The attitude towards suicide is contradictory: commentators equivalently have expressed both the acceptability and the condemnation of suicide. The common reasons for suicide are seen as a fault of the surroundings, loneliness, and mental disability. Some comments constitute the expressed doubt on suicide as the cause of death and raise the question about homicide alternatively. It can be seen that in comments there exist a few myths about suicide: “only mentally deranged people commit suicide”, “only rich or poor commit suicide”, “to attempt a suicide means the desire to attract attention and compassion”.

The results of this study indicate the prevailing negative attitude towards the self-murderer; therefore, they can encounter misunderstanding and even rejection from society. Half of commentators have shown acceptance of suicide and faulty beliefs about it, so this is why more efforts are still needed to educate society to understand the suicide objectively.

Key words: suicide, self-murderer, attitude, comment, content analysis.